

Застосування СНР як реєстру макроекономічного обліку операцій господарського механізму України в умовах європейської інтеграції

Вареник І.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та управління
Шосткинського інституту Сумського державного університету

Прожога І.В.

кандидат економічних наук,
завідувач кафедри економіки та управління
Шосткинського інституту Сумського державного університету

Проаналізовано основні напрямки застосування СНР (системи національних рахунків) у системі господарського механізму в процесі Європейської інтеграції. Розглянуто основні положення підвищення ефективності застосування реєстру макроекономічного обліку.

Ключові слова: макроекономіка, рахунок, моніторинг, облік, Європейська інтеграція.

Вареник И.В., Прожога И.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СНС КАК РЕЕСТРА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО УЧЕТА ОПЕРАЦИЙ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Проанализировано основные направления использования системы национальных счетов (СНС) в системе хозяйственного механизма процесса Европейской интеграции. Рассмотрены основные положения повышения эффективности использования реестра макроекономического анализа.

Ключевые слова: макроекономика, счет, мониторинг, учет, Европейская интеграция.

Varenik I.V., Prozhoha I.V. THE USE OF SNA (A SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTING) AS A REGISTER OF MICROECONOMIC ACCOUNTING OF ECONOMIC MECHANISM OPERATIONS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The main directions of using the system of national accounting in the system of the economic mechanism of the European integration process are analyzed. The main provisions of increasing the efficiency of the use of the register of macroeconomic analysis are considered.

Keywords: macroeconomics, account, monitoring, accounting, European integration.

Постановка проблеми. Перспективи світової економіки визначаються характером переходу до нового стану розвитку методики обліку національних показників: від індустріальної стадії, де домінувало велике механізоване виробництво, до постіндустріального, де значне місце займає сфера послуг, наука, освіта та інше. Застосування СНР в системі сучасного господарського механізму має ще не достатньо завершений характер. На сьогоднішній день вона дає змогу проводити моніторинг, здійснювати моделювання, прогнозування та регулювання розвитку економіки, дає оцінку результатів реалізації державної економічної політики, також дає змогу зіставлення та порівняння міжнародних макроекономічних показників в процесі європейської інтеграції.

Але у сучасному господарському механізмі країни має місце неформальна еконо-

мічна діяльність, «тіньова» економіка, або економіка, яку важко охопити статистичними спостереженнями. Тому проблема вдосконалення ефективності застосування СНР в системі національного господарського механізму потребує невідкладного вирішення. В сьогоденній практиці макроекономічного обліку існує ще достатньо широкий ряд проблем, пов'язаних з ефективністю надходження інформації від первинних джерел, точністю цієї інформації. Тому дослідження головних напрямків підвищення ефективності застосування Системи національних рахунків (далі – СНР) у сфері господарського механізму країни процесу європейської інтеграції набувають все більшого значення і потребують високої уваги.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні вчені неодноразово досліджували питання розвитку СНР та підвищення

ефективності її застосування. Здебільшого автори вважають за доцільне використовувати комплекс положень «Концепції розвитку СНР України» [Т.О. Остапко; Л. Левадний]. Для підвищення ефективності макроекономічного обліку О. Шелудько пропонує удосконалити перехід від кумулятивної системи квартального обліку ВВП (наростаючим підсумком з початку року) до дискретних розрахунків. Результатом досліджень польських науковців М. Шедока і П. Праско є щомісячна оцінка макроекономічних показників з урахуванням величини ймовірних упущень та неточностей. Запозичивши досвід закордонних вчених існує можливість удосконалити національний облік згідно діючої СНР [5].

Таким чином, методики оцінки функціонування СНР та підвищення ефективності її застосування у комплексній системі господарського механізму процесу Європейської інтеграції потребують уточнення і більш чіткого обґрунтування. Результати досліджень повинні забезпечити достатньо наукову обґрунтованість відповідних стабілізаційних заходів та специфіки організації СНР в Україні та країнах Європейського Союзу.

Стаття має за мету узагальнення й наукове осмислення накопиченого в останні роки досвіду застосування СНР та обґрунтування напрямків удосконалення макроекономічного рахівництва в процесі Європейської інтеграції.

Постановка завдання. Під час дослідження даної проблеми було поставлено завдання обґрунтувати критерії та підходи, на виконанні яких повинна базуватися оцінка ефективності функціонування СНР в системі сучасного господарського механізму. Стосовно невирішених аспектів загальної проблеми основні завдання включають:

1. Аналіз механізму застосування СНР в сьогоденній практиці господарювання.

2. Оптимізація макроекономічного обліку з урахуванням європейського досвіду загальної економічної теорії.

3. Забезпечення реалізації напрямків підвищення ефективності застосування СНР в сучасних умовах в процесі європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний господарський механізм країни – це система зв'язків, які мають характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно-адміністративної діяльності економічних суб'єктів. Ця діяльність базується на відносинах власності,

державному законодавстві, економічних відносинах, які мають у своїй основі узгодження і підпорядкування економічних інтересів суб'єктів, а також стосується взаємодії виробництва, обміну і споживання на всіх рівнях економіки (мікро-, мезо- і макро) [1, ст. 62]. Господарський механізм країни складають безліч фірм, індивідуальних одиниць господарювання. Щоб дослідити господарський механізм країни, слід «підсумувати» стан кожної одиниці господарювання.

Відомо, що сучасний макроекономічний облік базується на принципах СНР згідно постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) № 727 «Про впровадження системи національних рахунків». Сьогодні стандарти національного рахівництва опановані в Україні у найістотніших елементах. Вже доведено, що механізм застосування СНР у сфері національної економіки дозволяє вести розрахунки головного показника СНР – валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) на річний, квартальний і місячний основі, у фактичних і порівняльних цінах. Також здійснюються річні розрахунки валової доданої вартості за регіонами, що дає змогу визначити роль регіонів в економіці, проводити комплексний аналіз їх економічного розвитку та зіставлення економічного потенціалу як у середині країни, так і за її межами. Специфічною і позитивною особливістю організації СНР в Україні є щомісячні оцінки ВВП, які є доступними для органів управління та громадськості вже на 15-й день після завершення звітного періоду і дають змогу максимально оперативно відстежувати економічну динаміку. З річною періодичністю складаються рахунки виробництва, утворення, розподілу та використання доходу операцій з капіталом в інституційних секторах (групах економічних суб'єктів). Таблиці «Витрати – Випуск» складаються за цінами споживачів і за так званими «основними» (базисними) цінами, що дає змогу аналізувати вплив на ціноутворення, розподіл непрямих податків, торгівельної і трансфертної націнок як за видами економічної діяльності, де здійснюється виробництво відповідних товарів та послуг, так і за напрямками їх використання. Скорочується термін складання національних рахунків, з'явилась можливість проведення безпосередніх структурних зіставлень макроекономічних показників в Україні та країнах Європейського Союзу, що полегшує аналіз інтеграційних процесів.

Також до вищезазначеного слід додати, що вже на сьогоднішній день є більш

доступними для масового користувача інформаційні ресурси СНР. Засоби масової інформації, періодична преса, мережа Інтернет пропонує макроекономічні дані для широкого застосування. Практика сучасного господарювання надає широкі можливості для простеження динаміки ВВП як найважливішого показника обсягів національного виробництва. Не залишається без уваги сфера послуг, освіта, соціальна сфера. Комп'ютерна мережа дозволяє відстежувати інформацію в усіх регіонах країни.

На жаль не вирішеними з практичної точки зору залишаються питання стосовно достовірності отриманої інформації, достовірності і точності джерел інформації за якої формуються макропоказники. В різних галузях економіки по різному ведеться облік результатів господарської діяльності. Підприємства державної форми власності відрізняються дещо достовірнішою інформацією, причому домінує виробнича галузь. Наприклад, досліджуючи деякі державні казенні заводи військової промисловості (наприклад, Шосткинський казенний завод «Імпульс», ШКЗ «Зірка»), відомо, що інформація є секретна, яка надається лише органам державної влади і розповсюджується згідно їх дозволу, та загальна інформація, яка в повному обсязі і своєчасно надається до органів статистики з метою її подальшого опрацювання. Така методика характерна й для підприємств інших регіонів.

Галузь освіти, охорони здоров'я на 80% надають достовірну інформацію. На жаль існує проблема корупції, яка охоплює і сферу приватного підприємництва. Має вагоме місце «тіньова» економіка, втрати від якої достатньо суттєві для державного реєстру – СНР. Недосконала на сьогоднішній день методика розрахунку цінних індексів за окремими складовими ВВП. На сьогодні, через об'єктивні причини, вони розраховуються за допомогою спрощених методів. Недостатньо визначено частку монопольного сектору у ВВП.

Виходячи з досвіду зарубіжних науковців [2, ст. 14], слід проводити аналіз рівня розвитку національної економіки, її місця у світі. При цьому слід розширити участь України у програмі міжнародних зіставлень ВВП за паритетами купівельної спроможності. Так, зіставляючи принципи національного макроекономічного рахівництва з особливостями обліку в країнах Європейського Союзу, а саме в Польщі, варто відмітити, що національна СНР потребує уточнення методики розрахунку окремих показників СНР, в більшій мірі

рахунку «Помилки та упущень». Також варто зосередити увагу на створенні інтегрованих інформаційних ресурсів національного рахівництва із застосуванням найсучасніших комп'ютерних технологій.

Поряд з вищезапропонованою методикою оптимізації діючої СНР, вважаємо за потрібне відмітити ще такі пріоритетні напрямки підвищення ефективності застосування СНР в системі господарського механізму України в процесах європейської інтеграції:

– по-перше, чітко дотримуватись положень прийнятої Кабінетом Міністрів України від 25.07.2000 р. Концепції про розвиток СНР та відстежувати порядок її виконання;

– по-друге, слід удосконалити методи оцінки та включити до національних рахунків показники прихованої та неформальної економічної діяльності. Для цього необхідно посилити службу контролю за економічною діяльністю та підвищити відповідальність за порушення;

– по-третє, вводити необхідні зміни та доповнення до методики обліку господарських операцій окремих економічних одиниць з метою уточнення інформації для макроекономічних джерел;

– по-четверте, активно вести пошуки вирішення проблеми впровадження нових рахунків та адаптації нових методик розрахунків показників;

– по-п'яте, слід давати можливість випробування та застосування інноваційних форм та методик у сфері наукових досліджень національного рахівництва, тому що інноваційне відтворення в Україні один з пріоритетів національного розвитку в цілому.

Ці напрямки мають глобальний характер, якщо ж розглядати кожен варіант окремо і детально його досліджувати, отримаємо довгу низку проблем, які потребують негайного вирішення для оптимального удосконалення національного рахівництва у системі сучасного господарського механізму процесів європейської інтеграції. Ця проблема є достатньо актуальною на сьогоднішній день і потребує належної уваги науковців у майбутньому.

Висновки з цього дослідження. Удосконалення ефективності застосування СНР в системі господарського механізму країни є необхідним для підтримки високого рівня національної економіки, для її якісного аналізу та прогнозування майбутнього в процесі європейської інтеграції. Дане дослідження вирішує задачу необхідності удосконалення

інструментів макроекономічного обліку відповідно принципам ринкової економіки, сприяючи господарському механізму виконувати в повному обсязі свої функції. Напрямки ефективного застосування СНР в Україні ще знаходяться в стані розробок та доопрацювань, що і є перспективою подальших наукових праць в даному напрямку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методологічні аспекти функціонування національної економіки і національного ринку // О. Михайленко. – «Економіка України». – № 5 – 2013, С. 62.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність; Закон України, Постанова ВРУ від 16.07.2011 р. – ХТУ.
3. Бумаг – все больше, ценных – все меньше / Смирницкий Ю. // Бухгалтерия – 2016. – № 10. – С. 73.
4. Статистика: национальные счета, показатели и методы анализа. Справочное пособие / Н.П. Дашинская, М.М. Новиков, В.Н. Томашевич и др.; Под ред. И.Е. Теслюка – Минск: БГЭУ, 2015.
5. E-mail; meganom – tv.rambler.ru

REFERENCES:

1. Metodologichni aspekti funktsionuvannya natsionalnoyi ekonomiki i natsionalnogo rinku // O. Mihaylenko. – «Ekononika UkraYini», #5 – 2013, S. 62.
2. Pro buhgalterskiy oblik ta finansovu zvitnist; Zakon UkraYini, Postanova VRU vid 16.07.2011 r. – HTU.
3. Bumag – vse bol'she, cennyh – vse men'she // Smirnickij YU. – Buhgalteriya – 2016. – № 10, S. 73.
4. Statistika: nacional'nye scheta, pokazateli i metody analiza. Spravochnoe posobie / N.P. Dashchinskaya, M.M. Novikov, V.N. Tomashevich i dr.; Pod red. I.E. Teslyuka – Minsk: BGEHU, 2015.
5. E-mail; meganom – tv.rambler.ru